

SIIPIRIKKO 4/81

Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Julkaisija: Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Puheenjohtaja: Risto Juvaste 80510 Onttola puh. 80293

Varapuheenjohtaja: Juha Miettinen Värttinätie 28
80260 Joensuu 26 puh. 32110

Sihteeri: Timo Karkkainen Pengerkatu 5 B 7 80200 Joensuu 20
puh. 33717

Rahastonhoitaja: Veijo Turunen Varppitie 2 A 9 80160 Joensuu 16
puh. 824186

Muut hallituksen jäsenet: Juhani Hyttinen Sorvarinkatu 6 80150
Joensuu 15 puh. 821482, Ilkka Lemmetyinen Kalevankatu 2 a-C 17
80110 Joensuu 11 puh. 29034, Jukka Pusa Peipontie 10 80130
Joensuu 13 puh. 25727, Pekka Puustinen Kalevankatu 12 D 22
80110 Joensuu 11 puh. 24691

Lehden toimituskunta: Juhani Hyttinen, Matti Kapanen,
Juha Miettinen ja Veijo Turunen

Tilausasiat: Lehti ilmestyy 4 kertaa vuodessa. Jaetaan jäsenille
jäsenmaksua vastaan. Jäsenmaksun suuruus v. 1981 on 20 mk (opis-
kelijat 14 mk, perhejäsenmaksu 5 mk). Siipirikon tilausmaksu v.
1981 18 mk. Irtonumerot 4 mk (+ 2 mk postituskuluja).
Yhdistyksen postisiirtotili: KU 879 55 - 8/Pohjois-Karjalan Lintu-
tieteellinen Yhdistys r.y./Turunen Varppitie 2 A 9 80160 Joensuu 16.

Kansi Kurki (Valokuvannut Kari Koskela)

SISÄLLYSLUETTELO

Sivu

Syysmuuton kulku 1980 Pohjois-Karjalassa: Petri Hottola, Mauri Leivo, Jouni Pursiainen ja Hannu Räsänen	199
Syksyn 1980 vaelluslinnut: Jouni Pursiainen	213
SLY:n päiväpetolintusymposio Joensuussa 17.10.1981	216
PKLTY:n 10-vuotisjuhla 17.10.1981	223
Ornitologin maailma: Ilkka Stén	224
LYL:n edustajiston kokous 18.10. - PKLTY vuoden -80 lintu- yhdistykseksi	227
Lintulehtipaketti uudistunut	228

★ = Valtakunnallisen (Suomen lintutieteellisen yhdistyksen) rari-
teettikomitean tarkastama ja hyväksymä havainto.
☆ = Alueellisen rarietteettikomitean tarkastama ja hyväksymä havainto.

SYYSMUUTON KULKU 1980 POHJOIS-KARJALASSA

Petri Hottola, Mauri Leivo, Jouni Pursiainen ja Hannu Räsänen

Syysmuuton havainnointi oli keskittynyt pääpainoisesti Outokumpuun, Polvijärvelle ja Lieksaan. Muualta saatiin valitettavasti vain ha-
jahavaintoja. Näin ollen havainnoista saatu kuva ei kata tasapai-
noisesti koko aluetta. Saadussa materiaalissa oli puutteita muuton
alkamisen ja päämuuton kohdalla. Nämä sektorit kaipaavat tulevina
syksyinä lisää huomiota.

Havaintojen kokoajat: Muuton alkaminen, päämuutto ja muuton päät-
tyminen (Hannu Räsänen), isot linnut (Petri Hottola), arktika ja
pedot (Mauri Leivo) ja vaelluslinnut (Jouni Pursiainen).

Havainnot on koottu muuton alkamis-, päättymis- ja päämuuttotau-
lukoihin. Erikseen ovat fenologisesti myöhäiset havainnot.

Lisäksi poimittiin Höytiäisen kanavan havaintovihosta joitakin ha-
vaintoja katsauksiin.

Havaintoja ilmoitti 35 henkilöä siten, että muuton alkamiseen, pää-
muuttoon ja muuton päättymiseen vastasi 29 henkilöä, isoihin lin-
tuihin 23, petoihin 19 ja arktikaan 16. Seuraavassa havainnoitsijat
retkeily ja/tai kotikuntien mukaan jaoteltuina. Joensuu: Juhani
Hyttinen = JHy, Timo Karkkainen = TK, Aki Kinnunen = AK, Matti Ka-
panen = MK, Esa Lavikainen = ELav, Paavo Liimatta = PL, Juha Miet-
tinen = JM, Jouni Pursiainen = JP, Harto Päivinen = HPä, Veijo Tu-
runen = VT. Juuka: Jari Halonen = JHa, Aila Larkkonen = AL, Hannu
Lehtoranta = HL, Jouni Lehtoranta = JoL, Jukka Lehtoranta = JuL.

Lieksa: Jukka Heikkinen = JH, Antti Hämäläinen = AH, Esko Lappi =
EL, Pertti Martiskainen = PM, Arto Määttä = AM, Simo Määttä = SM,
Keijo Nuutinen = KN, Matti Riikonen = MR. Liperi: Lauri Karttunen =
LK, Juha Kosonen = JK, Sauli Nuolemo = SN, Elvi Sahlman = ES.

Outokumpu: Mauri Leivo = ML, Hannu Räsänen = HR. Polvijärvi: Petri
Hottola = PH, Mika Lätti = MLä, Heikki Pönkkä = HP. Pyhäselkä:
Risto Laitinen = RL. Rääkkylä: Kari Koskela = KK.

Käytetyt merkinnät: Muuttava = m, paikallinen = p, parvi = a (3a =
3 parvea, a,3 = 3 yksilön parvi), tp = talvipuku, iät ad = vanha,
juv = nuori, äännelevä = ä.

Fenologisesti myöhäiset havainnot

Havaintoja on verrattu kuuden viime vuoden myöhäisimpiin havaintoihin (PURSIAINEN 1981).

Alle on koottu ne havainnot, jotka ovat kyseisiä havaintoja myöhäisempiä.

Kaakkuri	27.10. 1 p Pol Jänkä (PH,HP)
	16.11. 1 tp p Rää Vuoniemi (VT)
Lapasorsa	18.10. 15 m Rää Vuoniemi (VT)
Hiirihaukka	1.11. 1 p Pol Sammakkovaara (MLä)
Tuulihaukka	1.11. 1 p " " "
Töyhtöhyppä	11.10. 3 Lie Kevätlahti (AM)
	13.10. 10 p Lip Viinijärvi (ML)
Haarapääsky	5.10. 2 p Out Sysmäjärvi (ML)
Räystäspääsky	11.10. 1 p Juu Vuokko (AL,HL)
Törmäpääsky	17.9. 1 kiert. Out Jokipohja (ML)
Kulorastas	26.10. 1 p Pol Keskusta (PH,HP)
Ruokokerttunen	27.9. 1 p Out Jokipohja (ML)
Rautiainen	20.10. 1 p Joe Repokallio (PL)
Metsäkirvinen	12.10. 1 ä m Pol Keskusta (PH,HP)
Lapinkirvinen	21.9. 1 m Lip Ahonkylä (ML)
Keltavästäräkki	1-10.10. 1 p Out Vuonos (ML)
Lapinharakka	30.11. 1 p Lip Käsämä (SN)
Peltosirkku	25.9. 1 p Pol Mäntylähti (PH,HP)
Lapinsirkku	26.10. 1 p Lip Kuorinka (JM)

Alleja (Valok. V. Turunen)

Laji	Muuton alkaminen	Päämuutto	Muuton päätyminen
Kuikka	15.8. 2 m Lip Pölkkyvaara 27.8. 10 p Juu Vuokko	Ks. arktika!	11.10. 1 p Lip Riihilampi 16.10. 1 Lie Kevätlahti
Kaakkuri			ks. fen. myöh. hav.
Gavia sp.	15.8. 1 m Lip Pölkkyvaara 31.8. 1 m Out Vuonos	Ks. arktika!	18.10. 1 m Lip Viinijärvi 19.10. 5 m Lip Viinijärvi
Silkkiuikku	5.8. 1 p Out Vuonos	28.9. 60 p Lip Riihilampi	23.10. 1 p Lip Viinijärvi 9.11. 1 tp p Pyh Nivaj. suu
Mustaku.-uikku	3.8. 2 p Out Vuonos	25.8. 10 p Out Vuonos	9.10. 1 p Out Sysmäjärvi
Heinäisorsa	7.8. 20 p Juu Larinsaari	5-12.10. 200-300 p Lie Kevätlahti, 10-15.10. 150 p Out Vuonos	27.11. 4 p Lip Siikakoski 30.11. 18 p Lip Siikakoski
Tavi		15.8. 250 p Out Sysmäjärvi 7.9. 100 p Lie Kevätlahti	13.10. 18 p Lip Viinijärvi 26.10. 1 Lie Pokronlampi
Heinätaavi		15.8. 20 p Out Sysmäjärvi	8.9. 19 p Out Sätöslahti
Jouhisorsa		15.8. 120 p Out Sysmäjärvi	10.10. 1 p Out Vuonos
Haapana		15.8. 200 p " "	25.10. 1 p Pol Kirkkoniemi 26.10. 3 Lie Pokronlampi
Lapasorsa	1.8. 1 p Out Vuonos 3.8. 3 p Out Vuonos	15.8. 20 p Out Sysmäjärvi	ks. fen. myöh. hav.
Lapasotka		Ks. arktika!	19.10. 16 p Pol Mertaalahti 26.10. 1 Lie Pokronlampi
Tukkasotka			19.10. 6 Lie Pokronlampi 24.10. 2 Lie Pokronlampi
Punasotka			17.9. 1 p Out Sysmäjärvi
Teikkä	6.8. 15 Juu Larinsaari 9.8. 11 p Pol Ruvaslahti	17.10. 80 p Lip Viinijärvi	7.11. 18 p Eno Ahveninen 15.11. 1 p Lip Viinijärvi
Alli	20.9. 4 p Lip Heponiemi 27.9. 18 m Rää Vuoniemi	Ks. arktika!	21.10. 13 p Lip Viinijärvi 29.10. 1 p Pol Jänkä
Pilkkaasiipi	27.9. 12 m Rää Vuoniemi		9.11. 3 p Eno Ahveninen 23.11. 1 p " "
Mustalintu	26.6. 18 Out Sysmäjärvi 20.7. 170 m Out Vuonos	Ks. arktika!	6.11. 2 p Eno Ahveninen 9.11. 3 p Eno Ahveninen
Tukkakoskelo	27.9. 9 m Rää Vuoniemi		23.11. 18 p Eno Ahveninen
Isokoskelo	28.8. 4 p Lip Riihilampi		9.11. 18 p Eno Ahveninen
Uivelo			18.10. 2 m Lip Viinijärvi 19.10. Lip Viinijärvi
Metsähanhi	21.9. 4 m Pol Rukkovaara 21.9. 3 m Out Keskusta	Ks. isot linnut!	
Sepelhanhi	21.9. 40 m Pyh Mulo		
Valkoposkihanhi			18.10. 100 m Out Keskusta
Anser/Branta	7.9. 4 p Out Pitkälähti 17.9. 6 m Out Sysmäjärvi	Ks. isot linnut!	5.10. 8 m Out Sysmäjärvi
Laulujoutsen	27.9. 4 m Pol Rukkovaara	Ks. isot linnut!	
Joutsen sp.	21.9. 2 m Lip Venepohja		25.10. 4 p Pol Kirkkoniemi 3.11. 8 p Lip Heposelkä
Hiirihaukka	12.8. 2 m Pol Kuorevaara 16.8. 1 m Pol Kallioniemi	Ks. pedot!	23.10. 8 Lie Riihivaara 24.10. 5 Lie Pokronlampi
Piekana	31.8. 1 m Lip Pölkkyvaara 5.9. 1 p Out Vuonos	Ks. pedot!	21.9. 3 m Pol Rukkovaara ks. fen. myöh. hav.
Buzzard	17.8. 1 m Out Vuonos 23.8. 1 m Out Vuonos	"	20.10. 1 Lie Lamminkylä " 1 Lie Sarkkila 21.10. 1 p Pol Ruvaslahti
Mehiläishaukka	13.8. 2 m Out Mustajoki 16.8. 2 m Polvijärvi	Ks. pedot!	15.9. 1 m Pol Vasaraalahti 16.9. 1 m Out Matovaara
Kanahaukka	23.8. 2 p/m Pol Keskusta 24.8. 1 juv p Out Vuonos	Ks. pedot!	12.10. 1 m Out Alavi
Varpushaukka	4.8. 1 m Out Vuonos 14.8. 1 m Out Mustajoki	Ks. pedot!	13.10. 1 m Lip Viinijärvi
Accipiter sp.	27.8. 1 m Joe Mutala	Ks. pedot!	
Ruskosuohaukka	20.8. 1 kiert. Out Sysmäjärvi	"	
Sinisuhaukka	11.8. 1 p Pol Lehtoranta 14.8. 19 m Out Mustajoki	"	12.10. 18 m Lip Viinijärvi 14.10. 19 p Pol Mäntylähti
Kalasaäski	23.8. 1 p Pol Mäntylähti 31.8. 3 m Lip pölkkyvaara	Ks. pedot!	14.9. 1 m Pol Rauanjoki 21.9. 1 m Pol Rukkovaara
Nuolihaukka	5.8. 2 m Out Vuonos 11.8. 1 m Pol Haapovaara	Ks. pedot!	11.9. 1 p Out Sysmäjärvi 2 Lie Lamminkylä 12.9. 1 p Pol Kylälahti

Tuulihaukka	12.8. 1 p Pol Mäntylahti 14.8. 1 Pol Haapovaara	Ks. pedot!	12.10. 1 m Polvijärvi ks. fen. myöh. hav.
Ampuhaukka	14.8. 1g p Out Vuonos 15.8. 1g p Out Alavi	Ks. pedot!	1.10. 1g juv Lie Kaup. niemi 13.10. 1 p Out Alavi
Kurki	30.7. 1 äm Out Matovaara 7.8. 7 p Pol Kostonlahti	Ks. isot linnut!	29.9. 15 p Pol Viklinrimpi 11.10. 54 p/m Polvijärvi
Nokikana		17.9. 150 p Out Sismäjärvi	
Töyhtöshyppä	27.5. 2 m Pyh Niittytahti 29.5. 1 m Out Matovaara	5.8. 210 p, 7.8. 200 p ja 15.8. 230 p Out Sismäjärvi	ks. fen. myöh. hav.
Tylli	4.8. 1 p Out Vuonos 11.8. 2 p Out Vuonos	Ks. arktika!	5.10. 1 Lie Kevätlahti 7.10. 1 Lie Kevätlahti
Pikkutylli	12.7. 1 p Out Sismäjärvi 3.8. 10 p Out Sismäjärvi		9.9. 2 Lie Kevätlahti 12.9. 1 p Out Vuonos
Tundrakurmitza	20.7. 2 m Out Vuonos		10.9. 2 Lie Kevätlahti
Kapustarinta	20.7. 9 m Out Vuonos 21.7. 2 m "		5.10. 1 Lie Kevätlahti
Taivaanvuohi	13.7. 5 Joe Höyt. kanava 29.7. 5 Pyh Mulo	4.8. 35 p Out Sismäjärvi	5.10. 2 p Out Sismäjärvi 17.10. 4 m Lip Viinijärvi
Jänkäkurppa	7.9. 1 p Out Vuonos		
Lehtokurppa			17.10. 1 Lie Lampela
Isokuovi	22.5. 1 m Pol Huhmarinen 1.6. 4 m Out Vuonos	17.8. a 25 m Out Vuonos	11.9. 1+3 m Out Sismäjärvi 17.9. 1 m Joe Keskusta
Pikkukuovi	26.7. 1 Lie Siikaluocto		21.8. 1 Lie Pielinen
Punakuiri			7.9. 10 Pol Viklinrimpi
Metäsviklo	19.6. 2 m Pol Viklinrimpi	13.8. 7 p Lie Lampela	17.8. 2 Lie Kevätlahti
Liro	10.6. 8 p Out Sismäjärvi 11.6. 1 p Pol Mäntylahti 5 p Out Vuonos	Muutossa erottui kaksi huippu- kautta: 26.6. 120 m/p Joe Höyt. kanava, 18.7. 130/1 a + 30 m/p Out Vuonos, 20.7. yht. 62 m + 30 p Out Vuonos	4.9. 1 p Out Vuonos 1 p Joe Repokallio
Rantasipi	17.7. 5 p Out Vuonos 18.7. 20 p Out Vuonos	18.7. 40 p Out Vuonos	22.8. 1 Lie Murroo
Punajalkaviklo	23.6. 1 p Out Sismäjärvi		
Valkoviklo	11.6. 1 p Pol Mäntylahti 26.6. 2 p Joe Höyt. kanava	20.7. yht. 22 m + 1 p Out Vuonos	30.8. 8 Lie Kevätlahti 31.8. 2 Lie Kevätlahti
Mustaviklo			23.8. 1 p Out Vuonos
Pikkusirri	18.7. 4 p Out Vuonos 19.7. 17 m Out Vuonos	Ks. arktika!	17.9. 5 Lie Kevätlahti 20.9. 6 Lie Kevätlahti
Lapinsirri	12.7. 3 p Out Vuonos 15.7. 1 p Out Vuonos	Ks. arktika!	16.9. 1 Lie Kevätlahti 20.9. 1 Lie Kevätlahti
Suosirri	17.7. 1 p Out Vuonos 18.7. 28 p/m Out Vuonos	Ks. arktika!	16.9. 2 Lie Kevätlahti 21.9. 2 Lie Kevätlahti
Kuovisirri	18.7. 1 p Out Vuonos	Ks. arktika!	16.9. väh. 10 äm Pol Kesk.
Jänkäsirriäinen	17.7. 5 p Out Vuonos 18.7. 4 p/m Out Vuonos		
Suokukko	15.6. 1 p Out Sismäjärvi 26.6. 56 Joe Höyt. kanava		17.9. 5 Lie Kevätlahti 20.9. 14 p Out Alavi
Vesipääsky			10.8. 3 p Out Vuonos 17.8. 3 p Out Vuonos
Selkälokki	15.8. 2 m Lip Pölkkyvaara		11.10. 1 Lie Petronniemi 19.10. 1 Lie Petronniemi
Harmaalokki	13.8. 2 m Lip Pölkkyvaara 15.8. 1 m Lip Pölkkyvaara		9.11. 1 juv p Rää Vuonieni 16.11. 2 m Rää Vuonieni
Kalalokki	15.8. 1 m Lip Pölkkyvaara	12.10. 30 Lie Kevätlahti	6.11. 1 p Eno Ahveninen
Pikkulokki			8.8. 1 juv p Out Vuonos
Naurulokki		21.7. 450 p Out Vuonos	17.9. 1 Lie Kevätlahti 5.10. 1 p Lip Viinijärvi
Kalatiira		3.8. 10 p/kiert. Out Vuonos	31.8. 1 Lie Lieksanjoki
Uuttukyyhky	8.9. 1 p Out Sätös		
Sepelkyyhky	15.8. 3 m Lip Pölkkyvaara	5.9. 200 Lie Lampela, 21.9. klo 5.45-13.07 219 m Pol Rukko- vaara	28.9. 15 m Pol Rukkovaara
Suopöllö			17.10. 1 Lie Kevätlahti
Asio sp.			11.10. 1 Ilo Mekrijärvi 12.10. 1 p Pyh Niittytahti
Käki			3.9. 1 Lie Lampela 7.9. 1 Lie Kontiovaara

Tervapääsky	15.8. 120 Lie Keskusta	6.9. 1 Lie Lampela
Käenpiika		23.8. 1 p Pol Vasara-lahti
Kiuru	12.8. 1 m Pol Kuorevaara	18.10. 2 Lie Lampela 19.10. 1 p Out Vuonos
Haarapääsky		28.9. 2 p Out Sismäjärvi ks. fen. myöh. hav.
Räystäspääsky		11.9. 1 m Out Mökkiavaara ks. fen. myöh. hav.
Törmäpääsky	22.7. 102 Pyh Mulo	ks. fen. myöh. hav.
Pääsky sp.		
Kuhankeittäjä		12.8. 2 p Pol Kallioniemi
Peukaloinen		11.10. 1 p Juu Vuokko
Kulorastas		11.10. 1 p Pol Kinahmo ks. fen myöh. hav.
Räkkätirastas		Voimakas muuttoreyntäys: 11.10. 5565 m Rää Vuonieni
Laulurastas		16.9. yht. 51 äm klo 21.45-22.10 Pol Keskusta
Punakylkirastas	15.8. 2 m Lip Pölkkyvaara 20.8. 5 m Lip Pölkkyvaara	16.10. 1 m Pol Kinahmo 13.11. 1 p Pol Vehtivaara
Mustarastas		26.10. 1 p Out Matovaara 9.11. 1 p Lie Lamminkylä
Turdus sp.		13.10. 2 ä Out Matovaara 29.10. 1 p Pyh Niittytahti
Kivitasku		Massaesintymistä: 27.9. 5.30- 12.00 noin 2000 NW-E Lip Pölk- kyvaara, 12.10. 8-10.30 yht. noin 5000 p+kie+m (Tur pil 25 %, Tur illi 25 %) Lip Viinijärvi, 13.10. 7-9.30 yht. noin 4000 p+m Lip Heponiemi
Pensastasku		13.9. 20 p Out Jokipohja
Leppälintu	6.8. 1 p Out Matovaara	17.9. 1 p Out Alavi
Sinirinta	31.8. 1 p Pyh Niittytahti	14.9. 1 p Out Alavi
Punarinta		
Ruokokerttunen		23.10. 1 Lie Rauhala
Mustapääherttu	19.8. 1 p Pol Keskusta	11.9. 2 p Out Sismäjärvi 13-14.10. 1 p Joe Repokallio
Lehtokerttu	29.7. 7 p/m Out Matovaara	14.10. 1 Lie Rauhala 18.10. 1 ä p Out Keskusta
Pensaskerttu		17.9. 1 p Out Sismäjärvi ks. myöh. fen. hav.
Hernekerttu	29.7. 1 p/m Out Matovaara	4.11. 1d juv p Joe Asev.kylä 12.11. 1g p Out Keskusta
Pajulintu	29.7. 20 p+m Out Matovaara	
Tiltaltti	2.9. 1 p Out Matovaara	3.9. 1 p Out Jokipohja 4.9. 1 p Joe Repokallio
Sirittäjä	14.8. 1 p Out Mustajoki	16.9. 1 p Out Matovaara
Harmaasieppo	29.7. 1 p Out Matovaara	14.9. 1 p Pol Keskusta 20.9. 1 p Pol Sammakkovaara
Kirjosieppo		9.10. 1 p Joe Asevelikylä 1 p Out Keskusta
Rautiainen	7.8. 2 p Pol Rauanjoki 18.8. 2 m Out Keskusta	9.9. 1 Lie Rauhala 17.9. 1 ä p Out Turula
Metsäkirvinen	21.7. 2 m Out Jokipohja 22.7. 2 m Pyh Mulo	25.8. 2 p Lie Lampela 28.8. 1 p Out Kalaton
Niittykirvinen	11.7. 1 m Out Vuonos	12.10. 1 m Kon Onttola ks. fen. myöh. hav.
Lapinkirvinen	20.8. 1 m Out Vuonos 23.8. 5 p Out Vuonos	27.9. 1 m Lip Pölkkyvaara ks. fen. myöh. hav.
Västäräkki	20.7. 5 m Out Vuonos	20.10. 2 p Joe Repokallio 1.11. 1 p Out Sismäjärvi
Keltävästäräkki	20.7. 1 m Out Vuonos	17.9. 1 Lie Kevätlahti 20.9. 1 m Lip Ahonkylä
		7.9. 78 m+ 50p Polvijärvi, 28.8. 60 Lie Neitikoski
		1.11. 1 p Out Sismäjärvi
		17.8. 100 p Out Jokipohja
		15.9. 1 Lie Lampela ks. fen myöh. hav.

Lapinharakka	6.9. 3 m/p Pol Viklinrimpi	7.9. 8 p Pol Viklinrimpi-Lahtol.	9.11. 1 p Pol Niskaniemi ks. fen. myöh. hav.
Kottarainen	29.6. 14 m Out Alavi	27.8. 500 Lie Lampela, 16.8. 1050/2 a Pol Toivala, 11.9. 1800	2.11. 2 Lie Peltola 11.11. 5 p Joe Keskusta
Hemppo			24.10. 1 p Out Matovaara 27.10. 3 Lie Keskusta
Punavarpunen	22.7. 1 m Pyh Mulo 25.7. 3 m Out Matovaara	9.8. 3.45-7.15 yht. 40 m Pol Kuorevaara	
Peippo	22.7. 15 m Pyh Mulo 29.7. 3 m Out Matovaara		27.10. 1 Lie Lampela 30.10. 1 ä p Out Matovaara
Järripeippo	29.7. 1 m Out Matovaara 15.8. 15 p Out Mustajoki		6.11. 1 tp p Pol Keskusta
Fringilla sp.		20.9. 6.00-7.00 1150 noin SW Lip Heponiemi	
Pohjansirkku	15.8. 6 m Lip Pölkkyvaara 26.8. 3 m Lip Pölkkyvaara		20.9. 1 Lie Murrokoski 21.9. 1 Lie Pokronlampi
Pohjansirkku + sp.		25.8. 30 Lie Lampela, 31.8. 7.00-13.30 yht. 25 S-SW Pol Kuorevaara, 4.9. 5.00-6.30 yht. 42 m Lip Pölkkyvaara	
Peltosirkku	22.7. 1 m Pyh Mulo 25.7. 1 m Out Matovaara		2.9. 2 p Pol Rauanjoki ks. fen. myöh. hav.
Pajusirkku	9.8. 1 m Pol Kuorevaara 12.8. 1 äm Out Keskusta	14.9. 50 m Out Vuonos, 20.9. 42 m Lip Heponiemi	18.10. 1 p Lip Viinijärvi 19.10. 2 m Lip Viinijärvi
Lapinsirkku	31.8. 19 m Lip pölkkyvaara 31 p Out Vuonos 2.9. 6 p Out Vuonos	31.8. 31 p Out Vuonos	23.10. 1 m Joe Repokallio ks. fen. myöh. hav.
Pulmunen		25.10. 270 p Pol Ruvaslahti	4.11. 3 Lie Lampela 6.11. 1 p Eno Kaittilanjoki
Mustavaris			27.9. 1 m Lip Kaskesniemi

KIRJALLISUUS

PURSIAINEN, J. 1981: Lintujen kevätmuuton alkamisesta ja syysmuuton päättymisestä Pohjois-Karjalassa. Siipirikko 3: 91-95.

SYKSYN 1980 ISOT LINNUT

Kurjet

Aikaisemmat kurkiennätykset lyötiin syksyn -80 mittaan vakuuttavasti. Yksistään Polvijärven noin 1500 yksilöä paransi syksyn -78 enätyslukemia parilla sadalla kurjella.

Muutto alkoi normaaliin tapaan elokuun alussa pääasiassa pesimättömien lintujen muutolla. Pesimättömien kurkien suuresta määrästä on hyvänä esimerkkinä 24.8. Pol Vehtisuolla S muuttaneet 62 ad-lintua (PH).

24.8. olikin syksyn ensimmäinen kunnan muuttopäivä, jolloin havaittiin yhteensä 107 m/kiert. kurkea, pääosin aikuisia pesimättömiä (Pol, Joe, Out).

Syyskuun ensimmäisillä viikoilla kurkimäärät kasvoivat voimakkaasti. Hyviä muuttopäiviä tai paikallisia parvia: 2.9. 188 p/m Pol Viklinrimpi ym. (HP,PH), 6.9. 250 p Rää Oravilahti (VT) ja 171 m/p Pol PH,HP), 9.9. 183 yöpyvää Pol Viklinrimpi (HP,PH), 11.9. noin 120 p → S Rää Oravilahti (KK) ja 14.9. yhteensä 98 m/p Pol (PH).

Erityisesti Rääkkylän Oravilahti ja Polvijärven Viklinrimpi keräsivät hienoja kurkipotteja.

Vajaan viikon hiljaiselon jälkeen koittikin sitten syksyn massapäivä. 21.9. havaittiin Pol Rukkovaaralta Pohjois-Karjalan tähän mennessä voimakkain kurkimuutto. Päivän summaksi tuli 374 yksilöä klo 8.10-12.20 (HP,PH,ML,HR). Suurimmassa parvessa oli komeat 155 kurkea. Samoja lintuja nähtiin myös Joe Höytiäisen kanavalla (MK) ja Liperissä.

Massapäivän jälkeen kurkia ei enää liiemmin löytynyt lukuunottamatta pieniä paikallisia parvia Pol Viklinrimmellä. Vielä 11.10. seikkaili Polvijärven pelloilla yhteensä 54 yksilöä, (PH,HP), mikä jälkin sitten syksyn viimeiseksi havainnoksi.

	Elokuu		Syyskuu		Lokakuu		yht.
	1-15.	16-31	1-15.	16-30.	-15.		
Kurki	60	153	1183	556	54		2006

Taulukko. Syksyn 1980 kurkimuutto Pohjois-Karjalassa.

Joutsenet

Joutsenet taisivat tänä syksynä muuttaa normaalia itäisempää reittiä, vai mikä lienee ollut syynä siihen, että aiempina syksyinä hyviksi todetut joutsenpaikat pysyivät lähes tyhjinä. Paikalliskerään-

VETOOMUS POHJOIS-KARJALAN PELTOPYISTÄ

Peltopyytilanteen selvitys Pohjois-Karjalassa jatkuu. Kaikki havainnot ko.lajista ovat tervetulleita. Aiheesta oli artikkeli Siipirikko n:o 2/80:ssa.

Hannu Lehtoranta
Kp 2 Puistopelto as 7
79700 Heinävesi
Puh. 972/61789

Hanhhet

Syksyn pitkään kestäneen (12.8.-18.10.), mutta heikosti havainnoidun hanhimuuton huippu ajoittui - kuten tavallista - syyskuun viime päiviin. Massapäiväksi muodostui 27.9. jolloin viikonlopun ansiosta kokonaista 5 havaintopistettä oli enemmän tai vähemmän miehitettynä eri puolilla Pohjois-Karjalaa. Päivän Anser-muuton summaksi tuli 2730 yksilöä, joista havaittiin Pol Rukkovaaralla 1015 (PH,HP), Lip Pölkkyvaaralla 480 (ML), Rää Vuoniemessä 467 (TK ym.), Pyh Kummussa/Elovaarassa 259 (JP,RL), Joe Höyt. kanavalla 197 (MK) ja loput ympäri maakuntaa.

Massapäivän ulkopuolella hanhiehavaintoja tehtiin tasaisen harvaan, kuten taulukosta voi nähdä. Erityisesti Branta-hanhia muutti poikkeuksellisen vähän, yhteensä 253 yksilöä.

Metsähanhi oli syksyn toiseksi vähälukuisin hanhilaji sepelhanhen jälkeen. Määrityksiä lajista tehtiin melkein ainoastaan 27.9.

Tundrahanhia havaittiin massapäivänä Lip Pölkkyvaaralla 80+35+11 (ML) ja Pol Rukkovaaralla 20+50 (PH,HP). Molemmissa havaintopisteissä suurin osa määritetyistä hanhista oli tundrahanhia ja on hyvin todennäköistä, että juuri tundrahanhet muodostivat syksyn massamuuton ydinjoukon.

Anser/Branta ja Anser sp:n suuri osuus kuvastaa hyvin syksyn stajareiden kannalta epäedullisia sääolosuhteita. (Eräissä lomakkeissa esiintynyt vähintäänkin kyseenalainen Branta sp. -nimike on käsitelty Anser/Brantana).

Sepelhanhi Syksyn ainoa havainto tehtiin 21.9. Pyh Mulossa, noin 50 SW (JP).

Valkoposkihanhi muutto venyi normaalia myöhäisemmäksi (tietysti voi kysyä, mikä on normaalia kun puhutaan hanhista). Kaikki havainnot: 27.9. 13 S Rää Vuoniemi (TK ym.), 18.10. noin 100 SW Out Keskusta (A. Hartikainen/ML) ja Pol Huhmarisvaara 40+50 W (PH,HP).

Joutsenia muutolla (Valok. V. Turunen)

tymiä ei tänä syksynä muodostunut - esimerkiksi Pol Viklinrimmellä oli läpi jakson ainoastaan 3-9 valkokaulaa, kun edellisten syksyjen parhaissa parvissa oli 50-70 yksilöä - ja muuttoparvienkin keskimääräinen koko pysytteli jossakin 4 yksilön tienoilla. Poikkeuksena tästä oli 26.10 Out Särkisalmella muuttaneet 12 sp:tä (ML). Pikkujoutsenia nähtiin vain kerran; Lip Pölkkyvaaralta 5 etelään muuttavaa 27.9. (ML).

	Syyskuu	Lokakuu		Marraskuu		yht.
	-30.	1-15.	16-31.	1-15.	16-	
Joutsen	17	13	58	8	3	99
Pikkujoutsen	5	-	-	-	-	5
Cygnus sp.	-	9	14	-	-	23
	22	22	72	8	3	127

Taulukko. Syksyn 1980 joutsenet Pohjois-Karjalassa.

	-15.9.	16-20.9.	21-25.9.	26-30.9.	1.10.-	yht.
Metsähanhi	-	-	7	159	-	166
Tundrahanhi	-	-	-	196	-	196
Anser sp.	-	18	83	353	23	477
Anser/Branta	16	257	217	2052	11	2537
Sepelhanhi	-	-	50	-	-	50
Valkoposkihanhi	-	-	-	13	190	203
	16	275	357	2773	224	3629

Taulukko. Syksyn 1980 hanhimuutto Pohjois-Karjalassa viiden päivän jaksoissa.

ARKTINEN MUUTTO SYKSYLLÄ 1980

Gaviat

Ennen varsinaista muuttoaikaa (syys-lokakuu) nähtiin elokuussa joi-
takini muuttaviksi tulkittuja Gaviota; esimerkiksi 15.8. Lip Pölk-
kyvaara (Gav arc + sp) 2+1 m (ML,HR). Päämuuttokausi oli tänä syk-
synä 21.9.-16.10. - siis varsin pitkä. Seuraavassa parhaita muutto-
ja: 28.9. Kon Onttola 27 sp:tä m (MK). 11.10. Rää Vuoniemi 44 sp:tä
(MK) ja Polvijärvi 11 sp:tä m (PH,HP), 12.10. Kon Onttola (Gav arc+
sp) 15+12 m (MK,HR) sekä 16.10. Joe Höyt. kanava (Gav arc+sp) 73+17
m (MK). Syksyn viimeiset Gaviat olivat kaikki kaakkureita: 25.10.
Pol Kirkkonieniemi 1 p (PH), 27.10. Pol Jänkä 1 p (PH) ja 16.10. Rää
Vuoniemi 1 p (MK,VT). Mainittakoon, että Lip Viinijärvellä tavat-
tiin kuikka vielä joulukuun alussa.

	elokuu		syyskuu		lokakuu		yht.
	-31.	1-15.	16-30.	1-15.	16-31.		
Kuikka	2	-	11	16	82	111	
Kaakkuri	-	-	-	1	3	4	
Gavia sp.	2	1	55	90	23	171	
Gaviat yht.	4	1	66	107	108	286	

Taulukko 1. Kuikkalintujen syysmuutto Pohjois-Karjalassa 1980.

Talvipukuinen kaakkuri (Valok. V. Turunen)

Arktiset vesilinnut

"Syksyn" ensimmäiset muutolla havaitut vesiäiset olivat mustalintu-
tuja: 26.6. 1 Out Sysmäjärvellä (ML) ja 20.7. 170 m Out Vuonos (ML).
(Vastaavanlaista mustalintukoiraisten kesämuuttoa havaitaan Etelä-
Karjalassa vuosittain.) Seuraavat havainnot vesiäisistä tehtiin vas-
ta syyskuun jälkimmäisellä puoliskolla, jolloin myös todettiin en-
simmäinen hyvä "allipäivä": 27.9. Rää Vuoniemi 18 m + 1000 p allia
(TKym) ja Lip Pölkkyvaara 270 sp:tä m (ML). Samana päivänä Rää Vuo-
niemessä nähtiin 100 p mustalintua ja 12 m pilkkasiipeä (TKym). Lo-
kakuun puolivälissä muutto parani selvästi ja useita hyviä muuttoja
nähtiin: 12.10. havaittiin Pohjois-Karjalan alueella kaikkiaan 2043
vesiäistä muutolla - parhaiten Kon Onttola 1490 allia (MK,HR). 15.
10. havaittiin Lie Kevätlahdella iltapäivän tunteina 1300 vesiäistä,
joista määritettiin 400 mustalintua (MR). Seuraavana päivänä muutti
vesiäisiä eri puolilla Pohjois-Karjalaa mukavasti: Lie Kevätlahti
900 mustalintua (MR), Lie Lampela 130 sp:tä (JH), Pol Lahtolahti
400 sp:tä (HP) ja Joe Höyt. kanava (alli + sp) 580+380 (MK). Vielä
17.10. riitti katseltavaa: Kon Kylmäoja 475 allia m (MK).
Syksyn suurimmat lapasotkamäärät olivat seuraavanlaisia: 5.10. Lip
Viiniranta 18 m (ML), 18.10. Lip Viinijärvi 15 m (ML) ja 19.10. Pol
Mertajärvi 16 p (PH,HP). Lokakuun lopulla sää kylmeni huomattavasti,
maa peittyi pysyvästi lumeen ... ja vesiäiset loppuivat - viimeiset
tavattiin 26.10 ja 29.10.

	elokuu		syyskuu		lokakuu		yht.
	-31.	1-15.	16-30.	1-15.	16-31.		
Lapasotka	-	-	3	29	42	74	
Alli	-	-	1028	2495	1619	5142	
Pilkkasiipi	-	-	12	1	3	16	
Mustalintu	171	-	100	424	907	1602	
Vesilintu sp.	-	-	581	1040	950	2571	
Vesilintu sp.	171	-	1714	3989	3521	9395	

Taulukko 2. Arktisten vesilintujen syysmuutto Pohjois-Karjalassa 1980.

Arktiset kahlaajat

Syksyn kahlaaja-aineisto koostuu valtaosaltaan perinteisillä kah-
laajarannoilla tehdyistä havainnoista. Tällä kertaa havainnoita ker-
tyi kuitenkin vain puoliteholla, sillä Joensuun Höytiäisen kanava
taisteli heikoin tuloksin korkean vedenpinnan kanssa ja Outokummun
Sysmäjärvellä puolestaan "vihreä kansa" peitti lietteet alleen.

Näin ollen vain Lieksan Kevätlahti (= L.K.) ja Outokummun Vuonos (= O.V.) keräsivät kahlaajia lintumiesten ihailtaviksi normaaliin tapaan.

Tänä syksynä yksilömäärät olivat pieniä melkein jokaisen lajin osalta. Ainoastaan vanhojen suosirrien muuttoryntäys heinäkuun lopulla oli huomionarvoista. Seuraavassa lyhyesti lajikohtainen tarkastelu:

Meriharakka Vain kaksi havaintoa tehtiin: 13.7. 1 m Joe Höyt. kan. (IL) ja 5.10. 9 p Lie Rieskanlahti (AK).

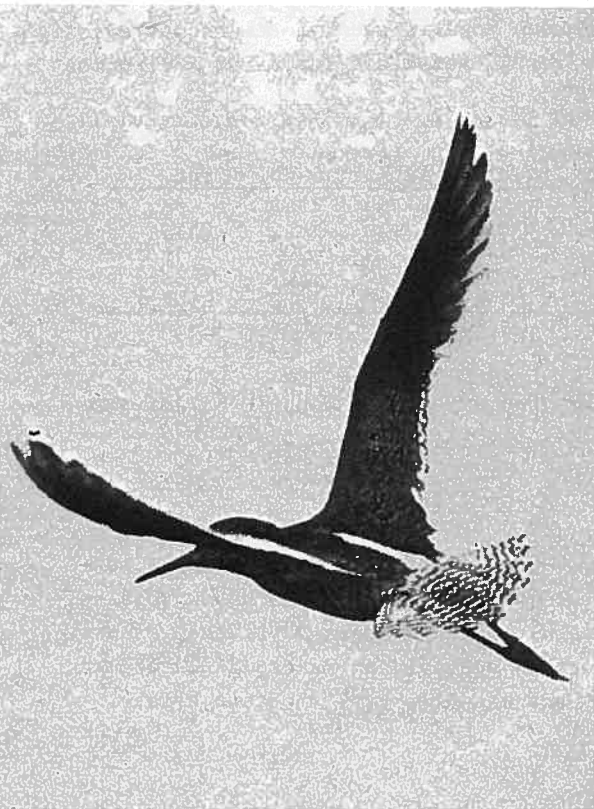
Tylli Pieniä määriä havaittiin tasaisesti läpi muuttokauden elokuun alusta lokakuun alkuun. Ensimmäiset nuoret nähtiin 24.8. 2 p O.V. (ML,HR). Suurin määrä 30.8. 12 ad p L.K. (EL). Syksyn kokonaisuus ilmoitettujen havaintojen perusteella 112 yksilöä, joista vain 6 tavattiin O.V:n ja L.K:n ulkopuolella.

Tundrakurmitsa Kaikki havainnot: 20.7. 2 ad m O.V. (ML) ja 9-10.9. 2 ad p L.K. (AM,KN).

Punakuiri Vähissä oli tämäkin laji - vain yksi havainto tehtiin: 7.9. 10 juv m Pol Viklinrimpi (PH,ML,HR).

Punajalkaviklo Tavanomaisen vähälukuinen laji; kahden yksilön varaan jäi tällä kertaa syksyn havainnot: 23.6. 1 p Out Sysmäjärvi (PH,HP,HR) ja 18.8. 1 p Joe Höyt. kanava (A. Kokkonen).

Isosirri Havaittiin vain kerran heinäkuun lopun "kahlaaja-aallon" mukana: 20.7. 11 ad/3 parvea m O.V. (ML).

Punajalkaviklo
(Valok. Kari Koskela)

Pikkusirri Muuttokausi pitkä kestäen heinäkuun puolivälistä syyskuun lopulle. Ad-lintujen päämuuttoa edustaa 19.7. 17/2 parvea m (PH,ML) ja 20.7. 17/7 parvea m (ML) O.V:ssa sekä juv lintujen 30.8. 19 p L.K.(EL) ja samana päivänä 20 p O.V. (ML). Yhteensä nähtiin 218 pikkusirriä, joista L.K:lla 110 ja O.V:ssa 103 yksilöä.

Lapinsirri Yleinen mutta vähälukuinen laji, joka ei ole niin vaatekas lieterantojen suosija kuin muut sirrit. Yli kymmeneen yksilöön päästiin vain kerran: 5.8. 12 p O.V. (ML). Syksyn yhteismäärä 94 yksilöä; mm. O.V. 44, Out Sysmäjärvi 17 ja L.K. 13 yksilöä.

Suosirri Ylivoimaisesti runsain arktinen kahluri tänä syksynä. Yhteensä havaittiin heinäkuun puolivälistä syyskuun lopulle 533 yksilöä, eniten O.V. 445 yksilöä. Heinäkuun lopulla lounaasta saapunut voimakas matalapaine laukaisi ad-suosirrien muuton huippuunsa ja sen seurauksena havaittiin myös Pohjois-Karjalassa poikkeuksellisen voimakasta muuttoa. Jo 20.7. nähtiin O.V:ssa 21/3 parvea m klo 4-8, mutta seuraavana päivänä O.V:ssa klo 11-17 suoritetussa muutontarkkailussa peräti 365 muuttavaa 6 parvessa, joista suurimmassa 220 yksilöä (ML)! Seuraavina päivinä nähtiin enää muutamia yksilöitä. Nuorten huippua edustaa 9.9. 16 p L.K. (EL) - muina päivinä alle kymmenen juv.

Kuovisirri Vanhoja lintuja nähtiin 18.7.-5.8. 17 yks., joista 21.7. 13/5 parvea m O.V. (ML). Nuoria lintuja havaittiin puolestaan 24.8.-10.9. 14 yksilöä; suurin määrä 10.9. ainakin 10 äm (klo 20.08!) Polkk (PH).

Pulmussirri Ainoat havainnot: 4.8. 1 ad p/m O.V. (ML) ja 17.9. 2 juv p L.K. (EL).

Jänkäsirriäinen Kolme havaintoa tehtiin O.V:ssa: 17.7. 5 p/m (ML), 18.7. 4 m (PH) ja 21.7. 1 p (ML) - kaikki vanhoja lintuja.

Vesipääsky Poikkeuksellisen vähälukuinen; kolme havaintoa O.V:sta: 10.8. 3 p (HR), 11.8. 6 p (ML) ja 17.8. 3 p (HR) - kaikki nuoria.

PÄIVÄPETOLINNUKSET

Petolintumäärät olivat syksyllä -80 vaatimattomia, mutta niin oli palautettujen petolomakkeidenkin määrä - ja päinvastoin. Karu tosiasia on, että ilman outokumpulaisten ja polvijärveläisten havaintoja (yli 70 % kaikista!) ei yhteenvedosta olisi saanut paljoakaan irti. Syksyn kokonaissumma 635 yksilöä jäi kauas parin vuoden takaisesta huippulukemasta (1855 yks.). Parhaat petopäivät olivat 31.8. (111 yks., eniten mehiläis- ja varpushaukkoja) ja 21.9. (92 yks., eniten piekanoita ja varpushaukkoja). Seuraavassa lajikohtainen tarkastelu syksyn muutosta:

Hiirihaukka Muutto alkoi normaaliin tapaan elokuun puolivälissä, jolloin havaittiin useita yksittäisiä lintuja muutolla. Selvää päämuuttoa ei tänä syksynä todettu; hieman vilkkaampaa liikehdintää todettiin elo-syyskuun vaihteessa ja syyskuun loppupuolella.

Piekana Syksyn -79 tapaan vaatimaton esiintyminen, kokonaissumma vain 65 määritettyä. Vilkkaampaa muuttoa havaittiin vain 21.9. Pol Rukkovaara (But lag+sp) 14+23 yks. (PH,ML,HP,HR); Joe Höyt. 7+1 yks.(MK) ja Pyh Mulo 5+4 yks. (JP). Tämän jälkeen nähtiin yksittäisiä muuttajia aina lokakuun loppuun saakka.

Mehiläishaukka Muutto ajoittui noin kuukauden jaksolle elokuun puolivälistä syyskuun puoliväliin. Muutto keskittyi elokuun viimeiselle viikolle, jolloin oli muutamia hyviä "petopäiviä". Elokuun viimeisenä päivänä (paras päivä) oli havainnointia kahdessa paikassa: Lip Pölkkyvaara (Per api+Buzzard) 13+19 m (ML,HR) ja Pol Kuorevaara 5+5 m (PH,HP). Syyskuun puolella määritettiin enää 8 mehiläishaukkaa; viimeinen 21.9. Joe Höyt. (MK) piekanamuuton yhteydessä.

Varpushaukka Syksyn -80 runsaslukuisin petolintu oli varpushaukka kuten edellisenä syksynäkin. Molemmille syksyille olikin ominaista piekanoiden vähäisyys (vrt. esim. piekanasyksy -78, jolloin piekanan ja varpushaukan suhde oli 496:243). Muuttokausi kesti lähes kolme kuukautta alkaen aivan elokuun alusta. Eniten "nisareita" havaittiin petopäivinä 31.8. ja 21.9. Parhaat paikat: 31.8. Lip Pölkkyvaara 12 m (ML,HR) ja Pol Kuorevaara 11 m (PH,HP) sekä 21.9. Pol Rukkovaara 17 m (PH,ML,HP,HR). Muuton päättymisen toteamista vaikeuttavat talvehtimaan jääneet yksilöt.

Kanahaukka Lajia tavattiin paria viime syksyä enemmän, kokonaissumma 45 yksilöä. Paras päivä oli poikkeuksellisesti jo 31.8., mm. Lip Pölkkyvaara 5 m (ML,HR). Eniten (puolet kokonaismäärästä) kanahaukkoja nähtiin normaaliin tapaan syyskuussa, ilman huippuja.

Sinisuohaukka Yli puolet syksyn sinisoista havaittiin jo elokuussa! Syynä varhaiseen muuttoon (pesimättömät/pesinnässään epäonnistuneet) lienee ollut Lapin huono pikkunisäkästilanne (vrt. piekanoiden vähäinen määrä ja aikainen huippu). Polvijärvellä havaittiin 16.8. 7 p+m, 24.8. 6 p+m ja 31.8. 4 p+m (PH,HP) sekä Lip Pölkkyvaaralla (Cir cya+sp.) 3+2 yks. (ML,HR). Syyskuun huippua edustaa 20.9. Lip Heponiemi 5 m (ML,HR). Lokakuussa nähtiin enää pari yksittäistä lintua.

Ruskosuohaukka Kaikki havainnot (huomaa ajoittuminen!): 20.8. 1 p/m Out Vuonos (ML), 24.8. 2 p Joe Höyt. kanava (JP), 31.8. 2 m Lip Pölkkyvaara (ML,HR) sekä 1 m Joe Vehkalahti (HPä).

	elokuu		syyskuu		lokakuu		yht.
	1-15.	16-31.	1-15.	16-30.	1-15.	16.-	
Hiirihaukka	5	15	6	11	-	-	37
Piekana	-	3	3	45	5	9	65
Mehiläish.	2	23	6	2	-	-	33
Buteo/Buzzard	2	35	21	44	-	1	103
Iso peto	-	-	15	-	-	-	15
Varpushaukka	7	46	16	36	7	3	115
Kanahaukka	-	12	13	12	6	2	45
Accipiter sp.	3	-	-	-	-	1	4
Sinisuohaukka	2	36	16	8	2	-	64
Ruskosuoh.	-	6	-	-	-	-	6
Circus sp.	2	3	-	3	-	-	8
Kalasaäski	-	7	6	2	-	-	15
Nuolihaukka	5	17	7	-	-	-	29
Ampuhaukka	4	7	5	4	2	-	22
Tuulihaukka	2	16	35	8	2	-	63
Falco sp.	2	2	4	-	-	-	8
Iso Falco	-	-	-	1	-	-	1
Kotka sp.	-	-	-	2	-	-	2
Pedot yht.	36	228	153	178	24	16	635

Taulukko. Päiväpetolintujen syysmuutto Pohjois-Karjalassa 1980.

Kalasaäski Esiintyminen hyvin niukkaa - yhteensä vaihaiset 15 sääkseä merkittiin lomakkeille. 31.8. Lip Pölkkyvaaralla kirjattiin 3 muuttavaa (ML,HR), muuten oli kyseessä vain 1-2 yksilöä.

Nuolihaukka Aikainen ja verraten vähälukuinen muuttaja. Taulukosta on jätetty pois joitakin paikallishavaintoja elokuun alusta. Paras muuttopäivä 31.8. Lip Pölkkyvaara 4 yks. (ML,HR) ja Pol Kuorevaara 2 yks. (PH,HP). Viimeiset samanaikaisesti syyskuun puolivälissä ympäri maakuntaa.

Ampuhaukka Yhteismäärä koostuu pääosin paikallisista linnuista - lajihan on vaikeasti muutolla havaittava sisämaan tarkkailupaikoilla (useimmiten muuttaa matalalla ja nopealla vauhdilla). Pientä havaintojen keskittymistä elokuun lopulle ja syyskuun puoliväliin oli havaittavissa.

Tuulihaukka Lajin vuosikausiin runsain esiintyminen oli piristävä poikkeus syksyn petomuutossa, kaikkiaan 63 yksilöä havaittiin. Mainittavaa on, että syksyn kokonaismäärästä 1/6 nähtiin yhdellä retkellä: 10.9. klo 16.00-17.00 alueen Out Alavi-Lip Ahonkylä pelloilta laskettiin peräti 11 lekuttelijaa (ML)! Muutenkin tuulihaukka-havainnot keskittyvät selvästi syyskuun puoliväliin. Viimeiset havainnot tulivat lokakuun puolivälistä.

SYKSYN 1980 VAELLUSLINNUT

Jouni Pursiainen

Syksyn 1980 runsas pihlajanmarjasato houkutteli maakuntaamme poikkeuksellisen runsaasti tilhiä ja taviokuurnia. Muut vaelluslinnut sen sijaan liikkuvat vaisusti.

Palautetut 9 vaelluslintulomaketta kattavat maakuntaa seuraavasti:

Joensuun seutu (Matti Kapanen, Risto Laitinen, Juha Miettinen ja Jouni Pursiainen), Juuka (Jari Halonen, Aila Larkkonen, Hannu, Jouni ja Jukka Lehtoranta), Lieksa (Esko Lappi, Arto Määttä ja Matti Riikonen) sekä Liperi-Outokumpu (Petri Hottola, Lauri Karttunen, Mauri Leivo, Veli Pusa, Heikki Pönkkä ja Hannu Räsänen).

Hiiripöllö Syksyn ainoa Lie Kalliovaarassa marraskuussa (MR).

Varpuspöllö Ensimmäiset nähtiin syyskuun alkupäivinä Liperissä ja Ilomantsissa (Armi Inkinen, JM). Loka-marraskuulle keskittyi yhteensä 7 havaintoa ja vielä joulukuussa tavattiin yksi varpuspöllö.

Lapinpöllö Out Lähtevässä elokuulta lokakuulle 1-2 p (ML). Maakunnan pohjoisosissa nähtiin kevättalvella 1981 huomattavan runsaasti lapinpöllöjä, mitkä havainnot käsitellään tarkemmin toisessa yhteydessä.

Pohjantikka Neljä havaintoa: Joe Niinivaara 25.9. 1 ikkunaan lentänyt (LK), Joe Höyt. kanava 27.9. 1 p, 11.10. ilo Mekrijärvi 1 p (JM) ja Kon Onttola 12.10. 1 vaeltamassa W (HR).

Pikkutikka Ei Vaellusta. Vain kaksi havaintoa paikallisista linnuista alkusyksyllä.

Palokärki Elo-syyskuussa pientä liikehdintää: Lie Petroniemi 17.8. 1 m (EL) ja Joe Niinivaara 12.9. 1 m (JP). Lisäksi 12 havaintoa paikallisista linnuista em. jakson aikana.

Närhi Normaalialta syysvaeltelua, joka keskittyi syyskuun loppuun: 20.9. Lip Pölkkyvaara 2+2 N, Lip Ahonkylä 3 NE ja Lip Heponiemi 5+4+11 NE-NW (ML,HR). 21.9. Joe Höyt. kanava 5+2+3 NW (MK) ja Pyh Mulo 3+7 NE (JP,RL). 25.9. Joe Kiviniemi 4 S (MK). Lisäksi ilmoitettiin syys-joulukuun ajalta havainnot noin 20 paikallisesta närhestä.

Harakka 9.10 Lip Pölkkyvaara 6 korkealla S (ML) ja 13.10. Lip Viinijärvi 2 SSE (ML).

Korppi 28.9. Pol Kukkovaara 2 SE (ML ym.).

Talitiainen Muutamat ilmoitetut havainnot 25.8.-13.10 viittaavat tavanomaiseen syysliikehtelyyn: 20.9. Out Sismjärvi 10 WNW ja Lip Pölkkyvaara 3+30 NNW (ML), 21.9. Pyh Mulo 8 SW (RL) ja 13.10. Lip Viinijärvi 5/2 NE + 2 SSE (ML).

Sinitiaisen Muutamia vaellushavaintoja: 21.9. Pyh Mulo 3 SW (JP, RL) ja Joe Höyt. kanava 1+2 W (MK), 13.10. Lip Viinijärvi 3 SSE (ML) ja 1.11. Out Sismjärvi 8 p/m (ML).

Hömötiainen Havainnot Outokummun seuduilta viittaavat normaalia vähäisempään vaelteluun: 13.8.-13.10. yhteensä 18 yks. nähty vaelluksella (ML ym.). Muualla tavattiin vaeltavia hömötiaisia seuraavasti: 24.8. Joe Höyt. kanava 1+5 NW (JP), 25.8. samassa paikassa 5 kiert. (MK) ja 20.9. Pyh Mulo 20+15+8 SW neljässä tunnissa (JP).

Lapintiaisen 1.11. Lie Savijärvi 2 hömötiäisparvessa (EL).

Pyrstötiainen Hiljainen syksy: 30.9. Joe Repokallio 5 NNW ja 12.10. Pyh Mulo 8 E (RL).

Hippiäinen 20.9. Lip Heponiemessä 30 W, minkä lisäksi syksyn aikana havaittiin Outokummussa noin 10 ja Liperissä noin 15 liikehtivää hippiäistä (HR).

Puukiipijä Ei vaellushavaintoja.

Tilhi Huomattavan runsas vaellus, joka alkoi jo syyskuussa: 6-7.9. muutamia Ilo Hattuvaarassa (JM), 20.9. 10 Lie Siikakoskella ja 29.9. 1 p Joe Asevelikylällä (JM). Lokakuun puolella havaintoja pikkuparvista kertyi jo säännöllisesti eri puolilta maakuntaa: mm. 9.10. Lie Keskustassa 100 p (EL), 11.10 Ilo Mekrijärvellä 60 p (JM) ja 21.10. Joe Asevelikylällä 60 p (JM). Marraskuussa parvikoot yhä kasvoivat, kunnes vuodenvaihteessa voitiin jo puhua todellisista suurparvista: 2.11. Lie Keskusta 160 p (AM), 19.11. Lie Keskusta 100 p (AM). 13.11. Joe Keskusta 100 p ja Joe Niinivaara 200 p (JM), 13. ja 22.12 Lie Keskusta 100 p, 4.12. Joe Niinivaara yli 600 p (JP), 17.12. Nurmes Porokylä 400 p (AL) ja huipentumana 3.1.-8.1. Joe Niinivaara noin 1500 p (JP). Vuodenvaihteen jälkeisiä havaintoja löytyi lomakkeilta vain muutamia. Parvien yhtenkeräytymistä näyttää tapahtuneen syksyn edistyessä.

Vihervarpunen Jo heinäkuun lopulla ilmestyi maisemiin yksittäisiä vaeltajia. Voimakkainta parveilu oli syyskuun puolivälistä lokakuun keskivaiheille: 9.9. Lie Rauhala 100 p (EL), 13.9. Out Jokipohja 100 p/m (ML), 21.9. Lie Petroniemi 50 vaeltavaa (EL), 12.10. Lip

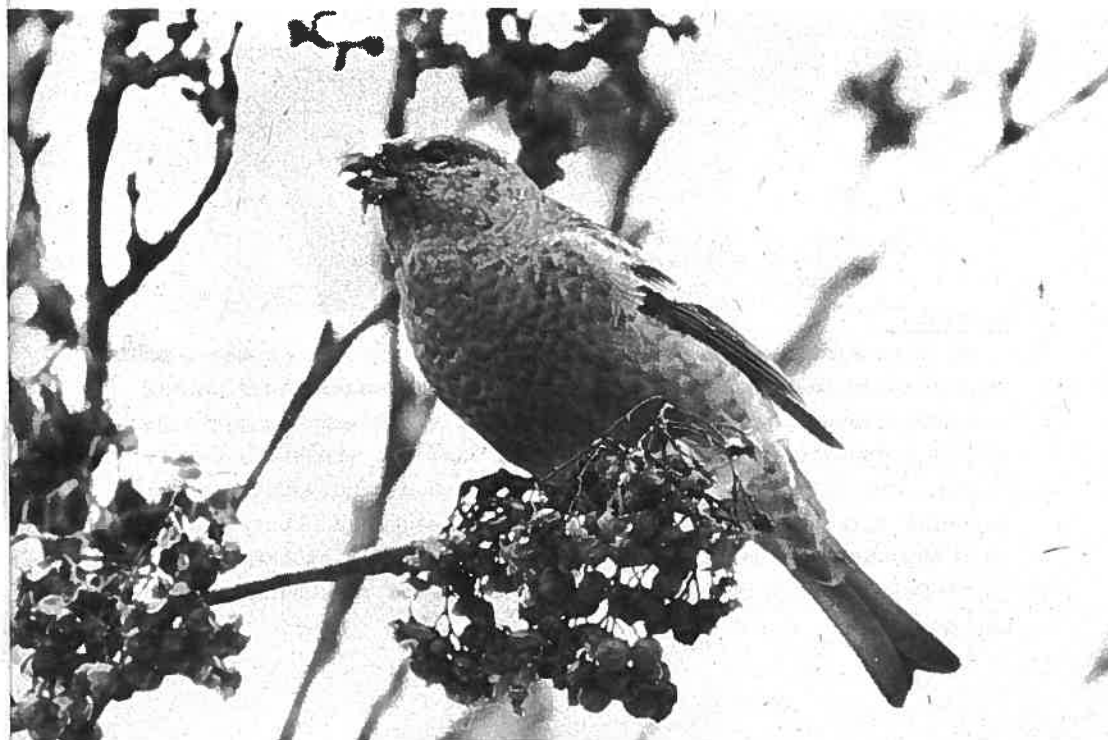
Ahonkylä noin 80 p/m (ML), 11.10. Lie Kirkkopuisto 50 p/m (AM) ja 11.10. Rää Vuoniemi yht. 695 m (MK). Viimeiset vihervarpuset hävisivät marraskuussa.

Urpiainen Elo-syyskuussa tavattiin ainoastaan muutamia yksittäisiä urpiaisia. Ensimmäinen voimakas vaellusaalto sattui 10.10.-20.10., jolloin huippua edustivat seuraavat havainnot: 11.10. Rää Vuoniemi 465 m (MK), 18.10. Lip Viinijärvi 334 SE-SW klo 8.50-10.00 (ML) ja 19.10. Lip Viinijärvi 400-500 p/m klo 6.50-8.35 (ML). Lieksassa tavattiin huippujakson aikana useita 50-150 urpiaisen parvia. Joulukuussa vaellus voimistui uudelleen: Joensuussa hyöri kuun alkupäivinä muutamia 50-80 yksilön parvia ja noin 15.12. löytyi Outokumusta yli 600 urpiaista yhtenä päivänä. Vuodenvaihteen jälkeen ei enää ilmoitettuja havaintoja.

Punatulkk Vähäistä vaeltelua: 27.9. Lip Pölkkyvaara 6 S (ML), 9.10. Out Keskusta 2 S, 14.10. Lie Rauhala "ensimmäiset pihlajissa" ja 18.10 Lip Viinijärvi 18 SE tunnin aikana (ML).

Taviokuurna Lintusyksyn piristävimpää piirteitä oli taviokuurnien runsaus. Laji ilmestyi pihlajiin lokakuun puolivälissä, ensimmäiset neljä tavattiin 16.10. Juu Vuokossa (JH). Pikkuparvia näkyi tämän jälkeen yleisesti eri puolilla maakuntaa vuodenvaihteeseen asti, jonka jälkeen taviokuurnat hävisivät pihlajanmarjojen mukana lähes täysin. Suurimmat parvet keräytyivät Joe Niinivaaralle, jossa 13.11. oli yli 60 p (JM) ja noin 18.12. 60-70 p (JP, JM). Lip Viinijärvellä tavattiin 25-26.10. 25 p, 27.11. 30 p ja 30.11. 15 p (Sauli Nuolemo) ja 25.10. Lip Kirkonkylällä 25 p (LK). Lomakkeilta löytyi havainnot yhteensä 432 taviokuurnasta.

Taviokuurna (Valok. M. Kapanen)

Käpylinnut Isokäpylintu tavattiin vain kerran: 8.8. Juuassa 10 p (HL). Käpylintuja liikkui vähänlaisesti, sillä mm. Outokummun suunnalla oli 12.7.-28.9. tavattu yhteensä 17 vaeltajaa (ML,HR). Liek-sassa "ei 24.8. jälkeen yhtään muistiinmerkittyä havaintoa" (EL). Suurin parvi: 11.10. Kon Onttolassa 12 SW (ML,HR).

SLY:N PÄIVÄPETOLINTUSYMPOSIO JOENSUUSSA 17.10.1981

Joensuun korkeakoululla pidettyyn symposioon osallistui toistasa-taa harrastajaa eri puolilta Suomea. Ohessa esitelmien tiivistel-miä. Hannu Pietiäisen ja Matts Finnlundin esitelmätiivistettä em-me ole saaneet. Ne julkaistaan helmikuulla SLY:n tiedotteessa. Tilaisuuden lopussa pidettyyn diakuvatilaisuuteen saapui parisen-sataa katsojaa. Tilaisuudessa esitti ensin Dick Forsman petolintu-aiheisia diojaan, jonka jälkeen Juha Heikkinen esitti Lieksan Luon-nonystävien diaääniohjelman Pudaskoskesta.

PETOLINTUKANTOJEN VALTAKUNNALLINEN SEURANTA: TULOKSIA JA TAVOITTEITA

Pertti Saurola

Tuloksia:

Viimeisten kymmenen vuoden ajan Suomen maakotka-, merikotka-, muut-tohaukka- ja sääksikantoja on seurattu tehokkaasti: lähes kaikki tiedossa olevat pesäpaikat on tarkastettu vuosittain ja uusia pesä-paikkoja on pyritty etsimään yleisöltä saatujen vihjeiden perus-teella. Arviolta 70-90 % mainittujen lajien pesäpaikoista on tällä hetkellä tutkijoiden tiedossa ja jatkuvan seursannan kohteena. Vuosina 1974-1977 toteutettiin valtakunnallinen tuulihaukkatutkimus ja 1960-luvun puolivälissä selvitettiin maamme ruskosuohaukkakan-nan suuruus.

Tavoitteita:

- 1) Jatkaa maakotka-, merikotka-, muuttohaukka- ja sääksikantojen seurantaa entisellä tehokkuudella.
- 2) Käynnistää tunturihaukan ja ruskosuohaukan pesäpaikkojen inven-tointi ja kannan vuosittainen seuranta.
- 3) Perustaa petolinnunpesärekisteri Eläinmuseoon, johon kaikki pe-simishavainnot kaikista petolintulajeista tallennetaan ja josta annetaan yksityiskohtaisia tietoja ulos vain erikoistapauksissa, esim. Luonnonvarainhoitotoimistolle, läänien ympäristönsuojelu-tarkastajille ja petolintujen suojelua edistäviä tutkimuksia varten.
- 4) Aloittaa myös muiden kuin kohdissa 1 ja 2 mainittujen päiväpe-tolintulajien kannanvaihtelun seuranta perustamalla eri puolil-le Suomea 10 x 10 km tarkkailuruutuja, joissa selvitetään peto-lintujen pesintä vuosittain mahdollisimman tarkoin. Tällaisia petolinturuutuja tulisi perustaa vähintään yksi kunkin paikal-lisyhdistyksen alueelle. Seurannan tulokset olisi koottava yh-teen ja julkaistava joka vuosi.

PÄIVÄPETOLINTUJEN RAVINTOBIOLOGISEN TUTKIMUKSEN TEKNIikka JA TAVOITTEET

Seppo Sulkava

- Tavoitteet:
1. Lajikohtainen tutkimus
 - 1.1. Ravinnon koostumus
 - 1.2. Saaliin valinta
 - 1.3. Saalistuspaine
 - 1.4. Ravinnon vaikutus haukan pesimistulokseen
 2. Haukkojen keskinäiset ravintosuhteet
 - 2.1. Kilpailu ravinnosta
 - 2.2. Yhteinen verotuspaine saaliskantoihin

Työvaiheista

- A. Näytteiden keruu käytetystä ravinnosta (pesimisaikana)
 1. Saalisjätteet ruokailupaikoilta. Minimitavoite 4 kertaa:
 - 1.1. Hautomisajan saaliit (poikasten kuoriutuessa)
 - 1.2. Poikasajan alkupuolen saaliit (koiras saalistajana)
 - 1.3. Poikasajan loppupuolen saaliit (naaraskin saalistaa; jät-teet kerätään myös pesästä)
 - 1.4. Lentopoikasajan saaliit poikasten ruokailupaikoilta
 - Huom. - Lintujen poikasia ja pikkunisäkkäitä on vaikea todeta jätteistä (mm. ad. lintuihin verrattuna)
 - Myös oksennuspallot kannattaa kerätä, vaikka haukkojen pallot sisältävätkin vähän luita.

2. Välitön tarkkailu piilokojusta
3. Häkkimenetelmä poikasajan loppupuolella
4. Valokuvaus ja radiolähettimillä seuraaminen
 - Näytekeruun lähempiä vihjeitä:
 - Lintuhaukat: saaliiden sulat ja luut talteen erikseen kultakin ruokailumättäältä, kannolta yms. Tarkkuutta vaativat ravinnon pikkunisäkkäät (varpus-haukka ja hyönteiset (nuolihaukka). Oksennuspallot tärkeitä nisäkäsravinnon takia (mm. kanahaukka).
 - Nisäkäshaukat: Usein niukat jätteet (karvatukot, suolistot, oksennuspallot) löytyvät 10-100 m pesästä istuskelu-puiden alta ja ruokailukannoilta yms., poikasajalta tietenkin myös pesästä ja pesäpuun juurelta.

B. Saaliiden lajin ja lukumäärän määrittämisestä

1. Pienet linnut sulkien perusteella; nokat usein myös hyviä (varpushaukka, ampuhaukka ym.). Lukumäärää saa esim. osittain valkeiden sulkien avulla. Sulkanäytteet saalislajeista tarpeen.
2. Iso linnut saa yleisesti parhaiten olkaluiden ja rintalastosten perusteella. Näistä ym. on mallikokoelma myös tarpeen.
3. Lukumäärästä myös: Samaa lajia 2 ruokailupaikalla = 2 yksilöä (ellei suuri saalis); pikkunisäkkästä 2 aikuisen tai ison poikasen oksennuspallossa = 2 yksilöä.

C. Tarjolla olevan ravinnon koostumuksen tai määrän arviointi

1. Linnut linja-arvioinnilla tai koealoina (esim. pellot, avosuot)
2. Pikkunisäkkäistön koostumus linjoilla tai pienruuduilla tai pikkunisäkkäiden tiheys (likimäärin) "hehtaari-pyyntillä" (loukut 15 m välein 5 vrk) pääbiotoopeilta.
3. Riistaeläinten suhteellisina runsauksina ovat käytettävissä myös Riistantutkimusosaston selvitykset ja laskennat

D. Ravinnon koostumuksen vertailuissa vuosien, alueiden tai lajien kesken voi käyttää useitakin täsmäntäviä indeksejä:

- monipuolisuus- 1. diversiteetti-indeksi
- ravintolokeron leveys-arvo
- koostumusten samankaltaisuus-indeksi.

E. Ravintoaineistojen käsittely- ja vertailumahdollisuuksia

1. Ravinnon koostumus kannattaa laskea myös saaliiden painojen perusteella; painot osoittavat arvon pedon kannalta.
2. Saalislajin valinta (mahdollinen suosinta) suhteessa tarjolla olleeseen: %-osuus ravinnossa/%-osuus maastossa (CSR-suhde). Laji on suosittu, jos osamäärä on yli 1.
3. Saalistuspaineen laskeminen edellyttää seuraavat tiedot:
 - haukan käyttämän ravinnon koostumus ja määrä
 - saalistusalueen suuruus (voidaan saada pesimistiheydestä)
 - saalislajien tiheydet saalistusalueella (nuoret erikseen!) Näiden avulla voidaan laskea, montako % saalislajien yksilö-määrästä haukka ottaa.*)
4. Haukan pesimistuloksen riippuvuutta tarjolla olevan ravinnon määrästä voidaan selvittää mm. vertaamalla vuotuisia vaihteluja haukan keskimääräisessä pesyekoossa (tai poikasmäärässä) ja vastaavia vaihteluja tarjolla olleessa ravinnossa. Samoin voidaan verrata ravinnon ja pesimistiheyden vaihteluja, jotka ainakin nisäkkäitä syöville haukoilla voivat olla suuria.

F. Eri haukkalajien ravintosuhteita tai niiden saalistuksen kokonaispainetta saalislajeihin on vasta harvoin vakavasti selvitetty (Hollanti, USA). Myös ravintokilpailun määrä voidaan täsmäntää sopivien indeksien laskemisella (mm. ravinnon koostumuksen samankaltaisuus, ravintolokeron leveys, ravintolokeroiden "ekologinen etäisyys", ravintolokeroiden limittäisyys).

- * Esim. havaituista saalistuspaineista
 - Hollannissa varpushaukka on syönyt 8 % varpusista ja 6 % talitiaisista
 - Englannissa varpushaukat söivät lehtimetsän tiiaisista 12 % aikuisista ja 18-25 % nuorista (tiaiset pääravinto)
 - Ruotsissa kanahaukat söivät syksyllä 10-15 % metsästystä varten vapautetuista fasaaneista

HIIRIHAUKAN PESIMÄEKOLOGIA JA MYRÄKANTOJEN VAIHTELUT

Dick Forsman

Hiirihaukan pesimäbiologiaa ja pesimisen suhdetta ns. pikkumyyrien (Microtus, Clethrionomys) kannanvaihteluihin on tutkittu vuodesta 1977 eteläisellä Kirkkonummella. Vuosittain on 125 km² laajalla tutkimusalueella tavattu keskimäärin 25 hiirihaukkaa paria lukumäärän vaihdelleessa vain vähän eri vuosina. Lisäksi on seurattu 5 parin pesimistä aivan tutkimusalueen rajojen tuntumassa. Hiirihaukkan kannan ravintotarjonnan selvittämiseksi on syksyin kevään suoritettu myyräpyyntejä vakiopaikoilla eri puolilla tutkimusalueita. Reviirilleen uskollisena lajina hiirihaukka ei turvaudu esim. eräiden pöllölajien tavoin nomadismiin ravintotilanteen heiketessä, vaan joutuu mukauttamaan pesimisensä muilla tavoin vallitsevaan ravintotilanteeseen. Pesintäkauden alkuvaiheessa sopeutuminen ravinnon niukkuuteen tapahtuu joko pesinnästä luopumisella, pesyeko-koa pienentämällä tai pesinnän keskeyttämällä. Lopullinen tilanteen korjautuminen ravintotilannetta vastaavaksi tapahtuu myöhäisessä pesäpoikasvaiheessa poikaskuolemien kautta. Näinollen hiirihaukan pesimisstrategia vastaa hyvin pitkälle piekanalla havaittua tilannetta. Vuosien väliset erot pesimätuloksissa eivät kuitenkaan ole yhtä jyrkät kuin piekanalla, luultavasti hiirihaukan laajemmas- ta ravintospektristä johtuen, ja osa populaatiosta kykenee huonoim- pinakin vuosina aloittamaan pesimisensä normaalisti.

POHJOIS-KARJALAN PÄIVÄPETOLINNUISTA

Reijo Erola

Kun ryhdyin penkomaan kirjallisuutta aiheestani, löysin Alpi Pynnösen julkaisun "Havaintoja Joensuun seudun linnustosta ja muutamia lisätietoja myös muun Pohjois-Karjalann linnuista". Painettu 1943.

Näiden lisätietojen varassa tässä sitten ollaankin, 50 vuotta vanhojen havaintojen kanssa. Ja tänä aikana, kuten tiedättekkin, on varsin helvetillinen mullistus käynyt läpi koko Pohjois-Karjalann, laajemmin ottaen koko Luonnon-Suomen. Metsät ja suot, monien uljaitten petolintujemme omin ympäristö, on hakattu, ojitettu, paruroitu, aurattu, kynnetty, raiskattu niin perin pohjin, että on suoranaan ihme, että niillä yleensä on elämää ja että petolintuja ylipäättään nähdään edes muuttoaikoina. Sillä petojen pään menoksi ei ole ollut ainoastaan metsien käsittely, vaan myös tänäänkin tavattava tahallinen vaino, joka kohdistuu kaikkiin koukkunokkaiisiin ja teräväkyntisiin. Oman lukunsa muodostavat ympäristömyrkytkin.

Mutta kuinka ollakaan. Joka kevät ja syksy Pohjois-Karjalann lintumiesten vihkot täyttyvät muuttavien petojen tunti-, päivä-, viikko-, ja kuukausisummista. Harvinaisuuskomiteakin saa osansa, kiitos hyvien kouluttajien Matin ja Paavon: on ainakin opittu tuntemaan petoja.

Aivan yhtä väärin kuin on sanoa, ettei sitten Pynnösen ajoista ole tietoja Pohjois-Karjalann petolinnuista, on tehdä äskeisestä muutto-tilastoinnista se johtopäätös, että pedoilla menee täällä hyvin. On vain niin, ettei meillä ole ollut petolintuihin kohdistuvaa suunnitelmallista tutkimusta pesimäbiologiasta.

Ansioksemme voidaan kuitenkin lukea osallistuminen kalasääsken ja tuulihaukan valtakunnallisiin pesintäselvityksiin. Muuttohaukan jo kauan sitten menetettyihin pesäpaikkoihin on myös tutustuttu.

Renkaita on pujoteltu monienkin petolajien jalkaan mutta enemmänkin sattumanvaraisesti. Atlas-projekti riehuessaan täydellä voimallaan antoi tuloksia, enimmäkseen kuitenkin revierihavaintoja. Olemme siis päiväpetolintujen osalta hajanaisten tietojen parissa.

Lajikohtaisesti voisi mainita muutamia ilmiöitä, jotka perustuvat tämän esittäjän 70-luvulta ja Esko Lapin 50-luvulta lähtien tekemiin havaintoihin (suullisen keskustelun perusteella). Ainakin läänin Joensuusta pohjoiseen olevalla alueella vahvin laji on edelleen kanahaukka, tuo vainottu riistanvihollinen, joka on onnistunut säilyttämään asemansa kaikesta edellä esitetystä huolimatta. Tosin muutamat yksittäishavainnot osoittavat jo muualla tavatun ilmeisen pesyekoon pienenemisen koskettavan meidänkin aluettamme. Hiirihaukka on kakkonen ja tuulihaukka varsinkin vesistöjen lähellä kolmosena. Varpushaukalla menee heikommin, liekö sitten kaikki puronvarsikusikot hakattu ja ojitettu.

Näin on nyt. Entäpä sitten 20 vuoden päästä. Mielenkiintoisia selvitettäviä asioita olisivat Lieksan Ruunaan alueen haarahaukat, Kontiolahden Pitkärannan meri-, kilju- ym. kotkat. Jotakin kerrottavaa olisi maakotkastakin.

Kaiken kaikkiaan esitykseni sisälsi enemmän mielipiteitäni, kysymyksiä ja arvailuja kuin totista tietoa, mutta se ken tietää, kerrokoon lisää.

Lopetan vetoamalla kaikkien petolintumiesten tunteisiin lukemalla Pentti Linkolan 1971 ilmestyneestä kirjoituksesta "Kalasääski" otteen, vaikken itse kalasääskimies olekaan. Se antakoon meille Pohjois-Karjalassakin virikkeitä päiväpetolintujen tarkkaan seurantaan ja johtakoon meidät tärkeimpään - aktiiviseen petolintujen ja sitä kautta koko luonnon suojeluun.

Näin Pentti Linkola:

"Milläpä aloittaisi kertomuksen kalasääskistä sellainen luonnonihailija, joka jo poika-aikoinaan joutui mahtilinnun lumoihin ja on sen jälkeen pari vuosikymmentä patikoinut kymmenintuhansin kilometrein sydänmaiden metsiä kalasääsken pesiä jäljittämässä ja keikkunut kaikilla tuulilla lakkapäätäjien latvoissa poikasita tutkimassa ja rengastamassa? ja sitten syys- ja talvikaudet odottellut yliopiston rengastustoimiston kirjeitä ja viestejä lemmikkien kohtaloista Etelä-Venäjällä, Balkanilla, Ssisiliassa, Välimeren saarilla, - tai päiväntasaajan kuumilla seuduilla, Malissa, Ghanassa ja Norsunluurannikolla.

Mitenkä säilyttäisi viileän kertojan mielen se, jonka rakkaus ei ole jäähtynyt vuosien kuluessa, jonka sydän yhä hypähtää riemusta, kun heinäkuisen metsätaivalluksen katkaisee suonreunasta kajahtava kalasääskiemon helakanvoimakas varoitusvihellys - merkiksi siitä, että pesällä on asiat vielä kerran kunnossa, että korkealla metsän yllä keikkuva suuri risulinnoitus kätkee jälleen pari kolme tottelevaisesti pesän pohjuksiin painautuvaa pojanmöllikkää?

Vaikka reppu kiipeämisvälineineen painaakin jo selvästi enemmän kuin noilla onnellisilla ensimmäisillä löytöretkillä 17-vuotiaana, ja vaikka kiipeäminen metsän korkeimman petäjän latvukseen ja siellä keinottelu korkean pesänreunan ylitse suoraan kohti taivasta hirvittääkin kesä kesältä enemmän.

Kun suhde luontoon saa painolastikseen tällaista "vuosien kultaa", hentomielistä vanhojen hyvien aikojen muistelua, niin vaara on kaksinkertainen, että pakinasta "(tässä tapauksessa esityksestäni)" tulee liian imelä hymistys - ylivoimainen terveysieluinen ihmisen luettavaksi." (Pentti Linkola; Toisinajattelijan päiväkirjasta, 1979).

MENETELMÄT JA MAHDOLLISUUDET UHANALAISTEN PETOLINTUJEN PELASTAMISEKSI

Marcus Wikman

Käsite uhanalainen ymmärretään monella tavalla. Tässä olen katsonut uhanalaisiksi ne alueelliset petolintukannat, jotka ovat pienentyneet huomattavasti. Väljä määritelmä on eduksi kun kyseessä on menetelmien tarkastelu. Kun jokin petolintukanta pienenee, on populaation kuolevuus syntyvyyttä suurempi. Emigraatio ja immigraatio voidaan sopivasti yhdistää em. käsitteisiin, kun kyseessä on alueellinen tarkastelu. Kuolevuuteen vaikuttavat esim. predaatio, elinympäristön tuhoutuminen ja ympäristömyrkyt. Monet tekijät vaikuttavat sekä syntyvyyteen että kuolevuuteen, joten varsinainen ongelma ei aina ole helposti määriteltävissä. Muuttavien lajien osalta saattavat olot talvehtimisalueilla olla ratkaisevan tärkeitä.

Kun ryhdytään etsimään ratkaisua uhanalaisen petolintukannan ongelmalle, on ensisijaisen tärkeää selvittää "mistä kenkä todella puristaa". Vasta tämän jälkeen voidaan löytää tehokkaita keinoja tilanteen korjaamiseksi. Hyvin usein joudutaan kuitenkin toteamaan, ettei ongelmien perimmäisiin syihin lyhyellä tähtämellä voida vaikuttaa. Tällaisia tilanteita aiheuttavat esim. ympäristömyrkyt ja elinympäristömuutokset. Tällöin on harkittava keinoja, joilla taudin oireita voidaan lieventää, siitä huolimatta ettei itse tautia kyetä

parantamaan. Itse asiassa suurin osa sovelletuista menetelmistä ovat juuri tällaisia, koska ongelmien todelliset syyt ovat suuren luokan taloudellisia kysymyksiä, joissa jonkin petolinnun hyvinvoinnille ei panna paljon painoa.

Menetelmät voidaan karkeasti jakaa kolmeen ryhmään:

1. Poikastuotannon parantaminen
 - tarhaus
 - munitus
 - munien ja poikasten siirrot
 - ruokinta
2. Kuolevuuden vähentäminen
 - rauhoitukset
 - ruokinta
3. Elinympäristömuutosten haittojen lieventäminen
 - rauhoitusalueet
 - metsänkäsittelymenetelmät
 - tekopesät

PKLTY:N 10-VUOTISJUHLA 17.10.1981

SLY:n symposion päätyttyä pidettiin PKLTY:n kymmenvuotisjuhlatilaisuus, johon osallistui viitisenkymmentä henkilöä. Aluksi puheenjohtaja Risto Juvaste piti esitelmän yhdistyksen 10-vuotistaipaleesta (julkaistu 10-vuotisjuhlanumerossa SR 3/81). Ennen LYL:n puheenjohtaja Ilkka Sténin pitämää esitelmää kuultiin nauhalta lintukuoron lauluesitys. Kyseinen esitys alkoi soololla kehittyen sitten mm. duon, trion, kvartetin, kvintetin ja sekstetin kautta lopulta kaksitoistaääniseksi juhlaiverrykseksi. Todettakoon, että mm. Ilkka Sténille olivat kaikki laulajat ennestään niin tuttuja, että hän tunnisti ne kertakuulemalla. Juhlaesitelmän jälkeen palkittiin Juhani Hyttinen ja Matti Kapanen muistotauluin ansiokkaasta toiminnasta PKLTY:n hyväksi sekä otettiin vastaan onnittelet mm. suomenselkäläisiltä, turkulaisilta, tamperelaisilta, tringalaisilta ja kantahämäläisiltä. Lopuksi nähtiin vielä juhladiaesityksenä Juha Heikkisen esittämä lieksalainen luonto-ohjelma. Juhlat jatkuivat ravintola Kurii-rissa.

ORNITOLOGIN MAAILMA *)

Ilkka Stén

Hyvät kuulijat, ornitologit, lintuharrastajat, lintumiehet, lintutieteilijät, bongarit - miksi kukin Teistä nyt katsookaan lukeutuvansa!

Ajattelin puhua Teille lintuharrastuksesta, ajattelin kertoa Teille millaista on, kun meri aurinkoisena huhtikuun aamuna pakkasyön jälkeen aukeaa peilityynenä, kun ohut jääriite laiskoissa mainingeissa soi hiljaa helisten, kun ulapalta kantautuu tuhansien allien laulu, kun haahkakoiraitten kumea soidin peittää lähitienoon rannat, kun naarashaahkojen matala kaakotus saa koiraat innostumaan, kun ilma on täynnä kevään voimaa ja muuttavia parvia ja kun tähän tunnelmaan laahustaa yli Ahvenanmeren vanha merikotka, saa kaikki tuhannet vesilinnut edellään vyöryvänä kohisevana mattona lentoon yhtä lukuunottamatta, joka yrittää väärään suuntaan sukeltaen veden alle ja kuinka merikotka kömpelösti, mutta määrätietoisesti, voimalla, alkaa saalistaa ja miten aluksi näköjään vain peloitussyöksyillä uhri pakotetaan pitkiin sukelluksiin, miten uhrin voimien ehtyessä ja sukellusten lyhentyessä merikotkan työtahti tiivistyy yhä nopeammin toistuviin syöksyihin, kunnes vähitellen uhri ei enää pääse lainkaan pintaan ja-viimein ties monennellako koukkaisulla merikotka päättää neljännestunnin näytelmän syöksyen veteen koko painollaan, tavoittaa saaliin ja millaista onkin kun merikotka ei aiokaan nousta ilmaan, vaan uimalla hitaasti siivillä kauha satakunta metriä lähimmälle luodolle ja vettä valuen alkaa juhla-aterian, joka kaikkine höyhenpuvun kuivauksineen jatkaa puoli päivää.

Taikka millaista on sisämaassa, kun kevätsää aamuvarhaisella on täynnä teerien pulinaa suolla, kun metsähanhet saapuvat pajattavana parvena siivet havisten etsien ensimmäisiä pälvipaikkoja.

*) Juhlapuhe PKLTY:n 10-vuotisjuhlassa 17.10.1981. Puheet kirjoitettuna menettävät paljon elävyydestään ja tunnelmastaan. Tämä puhe elää vielä tekstinäkin ja on mm. siksi julkaistuna arvokas erityisesti niille lukijoillemme, jotka eivät voineet seurata sitä 17.10.1981. Kiitoksemme tästä Ilkka Sténille.

Siipirikon toimitus

Taikka millaista on kesällä, kun kiurun laulu soi peltoaukeilla, kuovi huikkailee luhtarannalla ja metsästä kantautuu loputon peipojen, pajulintujen ja metsäkirvisten konsertti, kyyhkyjen kujerrus, tikkojen rummutus ja sirittäjän varoitus.

Taikka millaista on, kun alat vahtia puunlatvassa varoittavaa valkovikloa parin sadan metrin päässä ison petäjän takaa tähyillen, mutta vihdoinkin ikuisuuden päästä, kun selkäreppu jo alkaa painaa sietämättömästi, heität repun hihnasta viereesi ja varoittelijan hautomassa ollut puoliso pelästyy hysteerisesti kiljuen lentoon metrin päästä piilopaikkaasi.

Taikka millaista on syyshämärän kääntyessä pimeäksi vanhassa tuvassa ja ikkunasta näet, miten huuhkaja ilmaantuu pellonreunakuuseen tummentuvaa kajoa vasten ja lipuu siitä peltoa pitkin pimenevään yöhön. Taikka millaista on, kun loputon hömötiaisten, pyrstötiaisten ja käpylintujen mellakka täyttää ilman, kun koko linnusto on lokakuuisen vaelluksen vimmassa.

Taikka millaista on, kun lumi kattaa maan ja vain tikkojen rähinä käpykuudessa katkaisee hiljaisuuden, jossa voi kuulla koivunsieementen rapinan huurteisesta puusta urpiaisten ruokaillessa jupisten, ja jossa voi nähdä kuinka kauempana männyn latvassa yksinäinen metsokukko aika-ajoin noukkaisee neulatupon nokkaansa.

Ajattelin kertoa, miltä tuntuu kun jokin syväväyläsuunnitelma tai laivanromuttamo hetkessä muuttaa saariston, miltä tuntuu kun metsähanhisuot myllertyvät mustaksi turvekentäksi, miltä tuntuu kun parhaat kesälintupaikat jäävät kerrostalojen alle, miltä tuntuu kun syysretkikohteet peittää uusi pikatie ja miltä tuntuu kun talvihavainnot häviävät metsätraktorien kuormassa ja jäljelle jää vain paljaaksihakattu ympärikäännetty maa risukkoineen ja syvine traktoriurineen.

Tästä kaikesta ajattelin Teille kertoa, mutta lintutunnelmat ovat vaikeasti toisille välitettävissä, pettymykset luonnon tuhoutumisesta niin masentavan jokapäiväisiä, että siirryn puheeni jälkimäiseen osaan, jossa arvuuttelen, miltä tuntuu, kun aika yhä kasvavassa määrin kuluu erilaisissa kokouksissa, miltä tuntuu kun vuodesta toiseen yhä vähemmän aikaa jää maastossa liikkumiseen, miltä tuntuu kun tarkastelee mahdollisuuksiaan hyvien retkikohteiden tutkimiseen. Onko enää jäljellä pelkkää pettymystä? Onko pelkkää tylsää kokousta ja järjestöbyrokratiaa koko lintuharrastus? Ei! Minä sanon teille: Ei! Järjestötoimintamme ei saa olla pelkkää byrokratian myllyn pyörittämistä. Sen täytyy olla elävää ja yhteydessä luontoon. Lintutieteellisillä yhdistyksillä on ainutlaatuinen, elävä ja helppo, mutta samalla vaativa tehtävä opettaa

jäseniään ja suurta yleisöä syvenevään luonnon ymmärtämiseen ja viime kädessä näyttää riippuvuutemme luonnosta. Meillä on ainutlaatuiset avaimet kädessämme näyttää, miten luonnossa kaikki asiat riippuvat toisistaan, miten luonnon säilyminen on tärkeää viihtyisyydelle, mitä linnut merkitsevät meille ja mitä niiden tulisi merkitä myös muille. Luontoon ja sen toimivuuteen perustuu koko elämämme maapallolla.

Lintutieteellisten Liiton eroavana puheenjohtajana sanon Teille: Lintuharrastajien yhteistyö ja järjestötoiminta on ainutlaatuista. Harvassa harrastusryhmässä on näin paljon erilaisia ammattikuntia edustettuina. Harvassa harrastusryhmässä on mahdollisuus näin monipuolisiin ystävyyssuhteisiin. Meitä on yhteiskunnan joka lokerossa. Jokaisella on mahdollisuus viedä eteenpäin tietoa lintuharrastuksesta, lintujen ja luonnon merkityksestä. Lintujen ja luonnon suojelun tulee kulkea kaiken muun edellä yhdistystemme toiminnassa. Lintuharrastus voi olla elävää vain jos liikutaan riittävästi luonnossa. Tämä on muistettava myös kun on kyse järjestötoiminnasta. Ei ole oikein että samat miehet sidotaan vuosikausiksi järjestömyllyn pyörittämiseen. Myllystä saattaa aikaa myöten loppua veto.

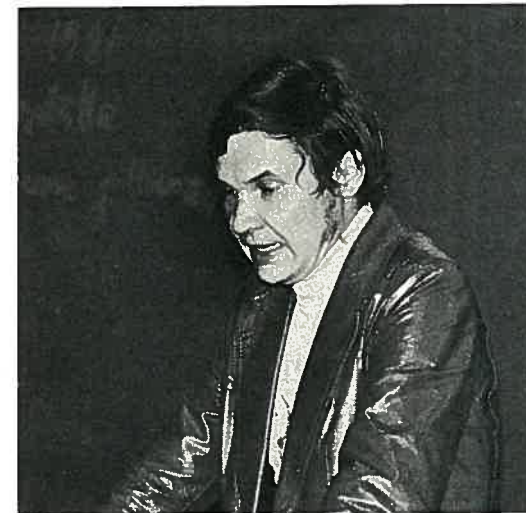
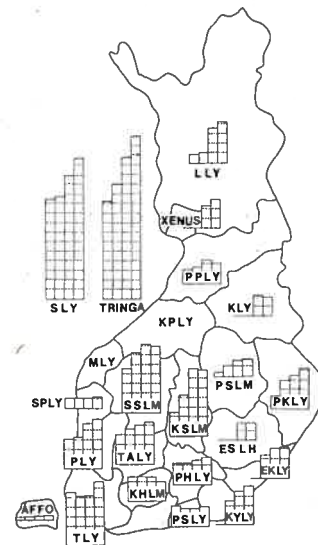
Lopuksi haluan onnitella kymmenvuotiasta Pohjois-Karjalan Lintutieteellistä Yhdistystä sekä Lintutieteellisten Yhdistysten Liiton että omasta puolestani. Yhdistyksen aktiivisuus sopii monella tavoin malliksi liiton muille jäsenyhdistyksille. Kiitän myös onnistuneista järjestelyistä ja miellyttävistä puitteista meille niin tärkeässä ornitologien yhteisessä tapaamistilaisuudessa. Samalla toivon Yhdistyksen toiminnalle menestystä edelleenkin.

KOSKIKARA ON PROJEKTILAJI!

LYL:n ja PKLTY:n talven 1981-82 projektilaji on koskikara. On siis ehdottoman tärkeää, että kaikki karahavainnot (myös aiemmat) ilmoitetaan. Tiedot sopivien purojen karattomuudesta ovat yhtä arvokkaita.

Siis kaikki joukolla mukaan karapurotakseeraukseen!

Havaituista koskikaroista tulisi välittömästi ilmoittaa Miettisen Juhalle tai yhdistyksen osoitteeseen, jotta kararengastajat voisivat niitä heti hyödyntää.

Risto Juvaste

**LYL:N EDUSTAJISTON KOKOUS 18.10 -
PKLTY VUODEN -80 LINTUYHDISTYKSEKSI**

Biologian laitoksella kokoontunut Lintutieteellisten Yhdistysten liiton edustajisto valitsi PKLTY:n vuoden 1980 lintuyhdistykseksi. Valintaansa edustajisto perusteli mm. tehokkaalla koulutus- ja valitustoiminnalla sekä lintuharrastusnäyttelyiden järjestämisellä. Merkittävin PKLTY:n toiminnoista oli v. 1980 kuitenkin koululaisille järjestetty "Tarkkaile lintuja" -kilpailu, jonka pääteemana oli lintujen kevätmuuton seuraaminen.

Useita vuosia ansiokkaasti puheenjohtajana toimineen Ilkka Sténin pyydettyä eroa valitsi edustajisto uudeksi liiton puheenjohtajaksi Heikki Kolusen Lahdesta.

Yhdistyksemme puheenjohtaja Risto Juvaste valittiin uudeksi kaksivuotiskaudeksi LYL:n hallitukseen.

Ehden edustajistoa puhutti jälleen kerran Lintumies-lehden painoasu ja sisältö. Ja jälleen kerran siirtyi asian selvittäminen toimitusneuvostolle (vai liekö ollut painoasukomitea) odottamaan seuraavaa edustajiston kokousta. Niinhän tämän iäisyysasian kohdalla on menetelty jo vuosia saamatta mitään aikaan. Ehkä joskus jotain tapahtuu.

Liiton jäseninä on tällä hetkellä 25 lintuharrastusyhdistystä, joilla yhteensä on noin 5500 jäsentä.

LINTULEHTIPAKETTI UUDISTUNUT

Nyt voit tilata vuodeksi 1982 tärkeimmät paikallislehdet kotiisi reilusti alennetuin tilaushinnoin (noin 30 %) yhteistilauksena. Valitse mieleisesi lehdet, lisää yhteenlaskettuihin tilaushintoihin käsittelykuluna 5 mk, ja tilaa pakettisi maksamalla kokonaissumma tilille Lintulehtipaketti/R. Juvaste 80510 Onttola SYP Joensuu Niinivaara 218020-68555. Tilauksesi kokonaissumman on kuitenkin oltava vähintään 100 mk. Siipirikko-lehteä ei pohjoiskarjalaisille paketin kautta toimiteta. Paketista voit tiedustella lähemmin Risto Juvasteelta puh. 973-80293.

Paikallislehtipaketti koostuu v. 1982 seuraavista lehdistä: Taulukossa ovat vasemmalta lukien lehden nimi, yhdistys, julkaisun koko, painoasu (om = offset-moniste, of = offset-painettu, lo = ladottuna offset-painettu), arvioitu kokonaissivumäärä, ilmestymiskerrat, pakettihinta ja pakettihinta sivua kohden laskettuna. Pakettilehtiin voit tutustua vaikkapa yhdistyksemme kirjastossa (Joensuun kaupunginkirjaston kerhuhuoneessa).

Aureola	PPLY	A5om	120s(4)	12 mk	(10,0 p/s)
Corvus	PSLY	A5lo	48s(1)	5 mk	(10,4 p/s)
Kanta-Hämeen Linnut	KHLY	A5om	80s(3)	11 mk	(13,7 p/s)
Keski-Suomen Linnut	KSLM	A5lo	112s(4)	12 mk	(10,7 p/s)
Kokko	LLY	A5lo	96s(4)	10 mk	(10,4 p/s)
Lintukymi	KyLY	B5lo	80s(2)	12 mk	(15/11,2 p/s)
Lintuviesti	TaLY	A5om	150s(4)	15 mk	(10,0 p/s)
Oriolus	(ESLH)	A5om	70s(2)	8 mk	(11,4 p/s)
Ornis Karelica	EKLY	A5of	112s(3)	15 mk	(13,4 p/s)
Päijät-Hämeen Linnut	PHLY	A5lo	120s(3)	13 mk	(10,8 p/s)
Siipirikko	PKLTY	A5of	128s(4)	12 mk	(9,3 p/s)
Siivekäs	PSLM	A5om	180s(4)	18 mk	(10,0 p/s)
Sirri	Xenus	A5lo	120s(3)	10 mk	(8,3 p/s)
Suomenselän Linnut	SSLM	A5lo	160s(4)	19 mk	(11,9 p/s)
Tringa	(HSLY)	B5lo	140s(4)	18 mk	(12,9/9,6 p/s)
Ukuli	TLY	A5om	200s(4)	20 mk	(10,0 p/s)